

REACH Україна: Оперативна інформаційна записка

Підрив Каховської ГЕС 6 червня 2023 року

Контекст

Близько 3:00 години ранку 6 червня вибухами було серйозно пошкоджено Каховську гідроелектростанцію (приблизно за 70 км вище за течією від Херсона), внаслідок чого відбулося неконтрольоване скидання води з водосховища вниз за течією, яке призвело до [підтоплення щонайменше 80 населених пунктів](#) по обидва боки річки. Голова Херсонської обласної військової адміністрації повідомив, що, за приблизними оцінками, 16 000 осіб у 17 населених пунктах на правому березі р. Дніпро знаходяться у зоні підтоплення. Станом на час підготовки даного звіту тривала евакуація населення з Херсона переважно до Миколаєва, Кривого Рогу, Одеси та Кропивницького. Однак, спираючись на інтерв'ю з ключовими інформантами та прямі спостереження, можна зробити висновок про обмежену загальну кількість евакуйованих осіб, при чому очікується, що більшість населення, у тому числі переміщені особи, залишаться у м. Херсон.

Інформація, наведена у цій інформаційній записці, була отримана з різних джерел, зокрема з відкритих джерел (засобів масової інформації), інтерв'ю з ключовими інформантами серед евакуйованих осіб та представників місцевих органів влади, а також шляхом прямих спостережень, здійснених польовими командами. Ситуація залишається нестабільною та може змінюватися. За цих обставин команда Ініціативи REACH не має можливості триангулювати усю інформацію, тому отримані результати слід тлумачити з обережністю.

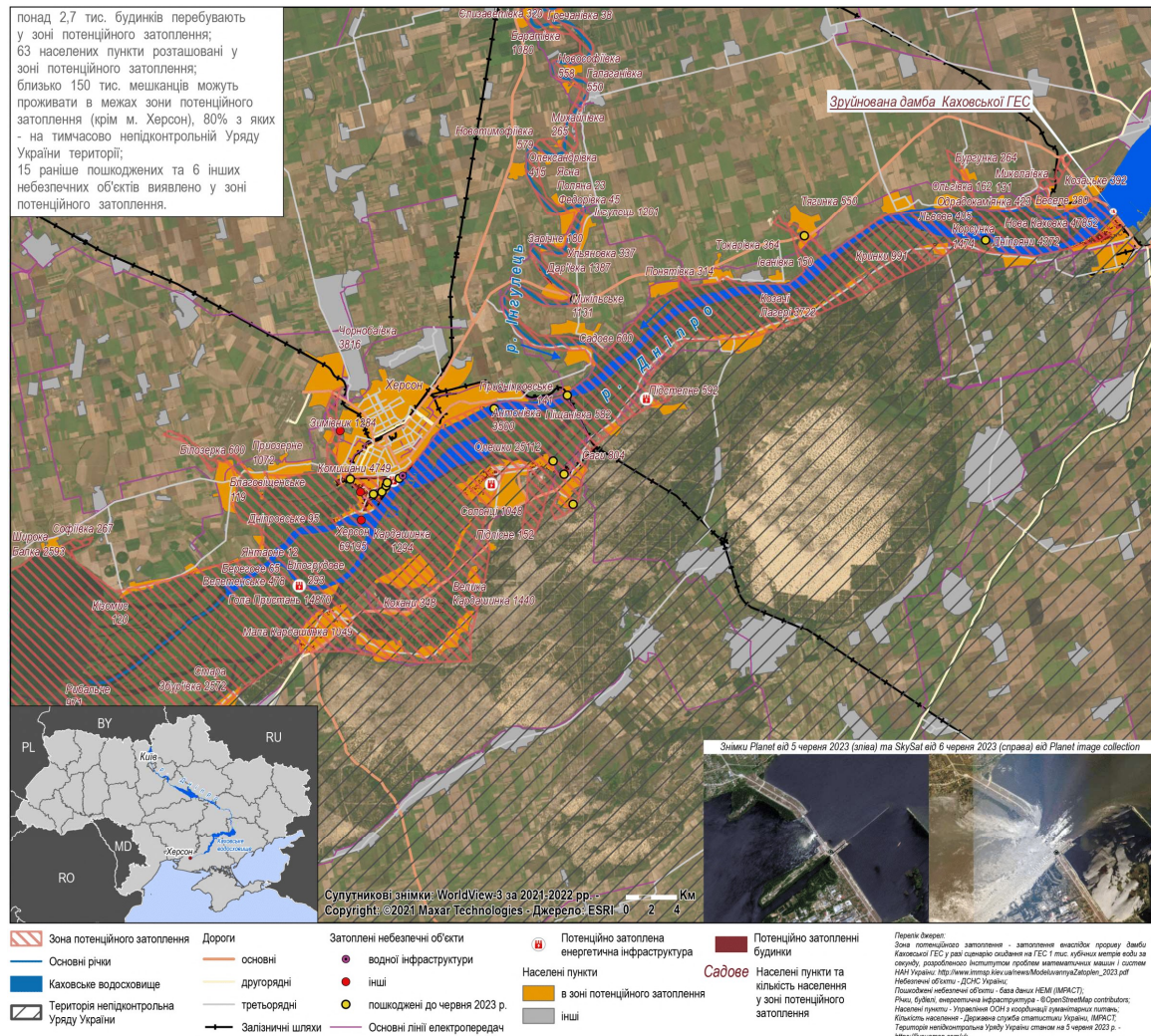
На супутникових знімках компанії «Planet Labs» зафіксовано дамбу Каховської ГЕС до та після підризу.

Зона потенційного затоплення та постраждалі громади

За словами голови Херсонської обласної військової адміністрації, станом на 7:30 ранку 6 червня були вже частково або повністю затоплені наступні населені пункти на правому березі Дніпра: Тягинка, Львове, Одрадокам'янка Бериславського району, Іванівка, Микільське, Токарівка, Понятівка, Білозерка та мікрорайон Острів м. Херсон Херсонського району.

Станом на полудень голова Херсонської обласної військової адміністрації повідомив, що рівень води у Херсоні зріс на два метри та може піднятися ще на метр. Очікується, що рівень води сягне критичної позначки протягом наступних 24 годин. Заступник мера Миколаєва очікує, що рівень води знизиться через 3-5 днів.

Карта 1: Зона затоплення внаслідок підриву дамби Каховської ГЕС, змодельована організацією «Центр ГІС Аналітик» у разі сценарію скидання 1 000 кубічних метрів води за секунду.

Першочергові проблеми

Нестача та забруднення води

Забруднення джерел водопостачання є основною проблемою в усьому регіоні. За даними заступника мера Миколаєва, єдина насосна станція, що забезпечує м. Миколаїв питною водою, була затоплена, а вода з інших джерел забруднена металами та мулом. Зниження рівня води у водосховищі також матиме серйозні наслідки для водопостачання вище за течією у Кривому Розі, Нікополі та інших містах, що безпосередньо не постраждали внаслідок затоплення. В інтерв'ю з фахівцями Ініціативи REACH Міністерство соціальної політики України повідомило, що забруднена вода разом з іншими джерелами, такими як переміщені розливом води дикі тварини, які переносять сказ, є основними загрозами для здоров'я населення.

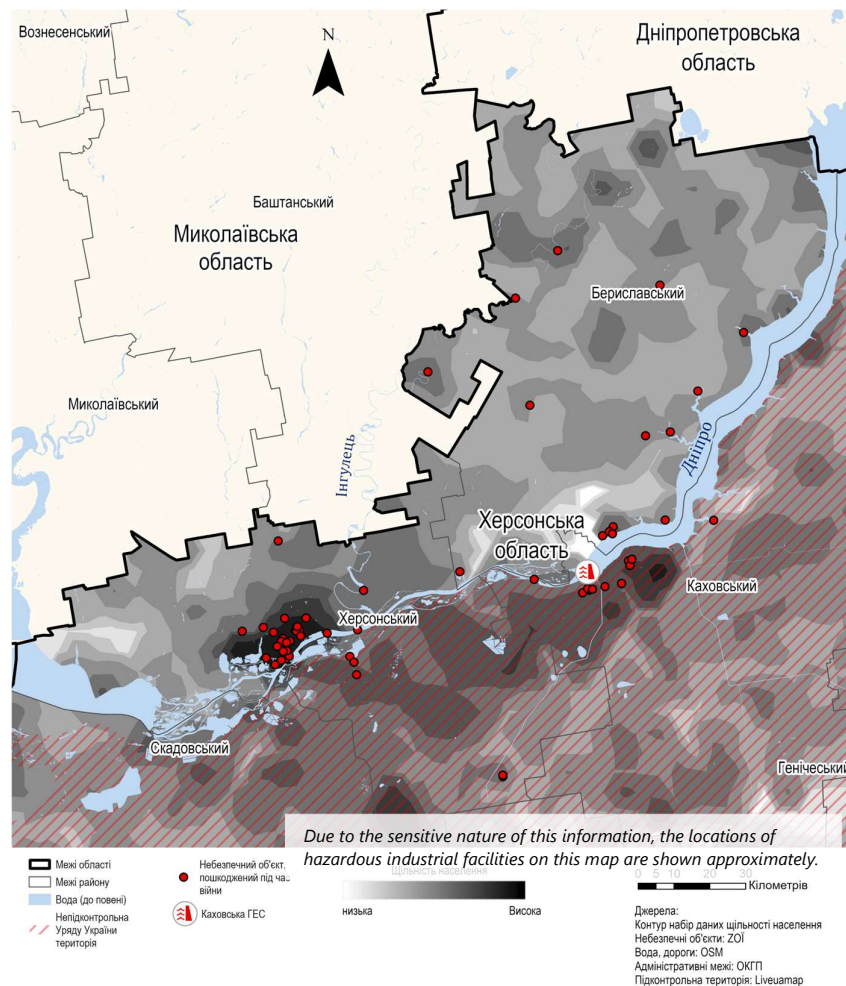
Забруднення мінами

Міністерство внутрішніх справ України [висловило занепокоєння та закликало населення проявляти обережність у зв'язку з наземними мінами](#), які були попередньо встановлені на обох берегах р. Дніпро та могли бути зміщені розливом води. Власне є [неперевірені кадри та повідомлення](#) про дрейфуючі або викинуті на берег нижче за течією міни, що порушує питання захисту та ускладнює здійснення заходів реагування у цьому районі.

Подальші наслідки

Пошкодження об'єктів з ризиком для здоров'я населення та навколишнього середовища

Карта 2: Небезпечні промислові об'єкти, що ймовірно постраждали внаслідок затоплення

Експрес-аналіз, проведений на основі даних Ініціативи моніторингу небезпечних подій організації REACH, дозволив виявити 64 небезпечні промислові об'єкти у районах, що ймовірно постраждали внаслідок затоплення, спричиненого пошкодженням дамби Каховської ГЕС. З них 20 об'єктів знаходяться у районі підвищеного ризику підтоплення. Ці об'єкти викликають значне занепокоєння через попередній вплив війни на них (зокрема прямі пошкодження) та зберігання на них речовин, шкідливих для здоров'я людини та/або навколишнього середовища. Очікується,

що ймовірно підтоплення підвищить ризики виникнення як безпосередніх, так і довгострокових наслідків.

З цих 20 виявлених небезпечних об'єктів 15 об'єктів розташовані на підконтрольних Уряду України територіях (станом на 6 червня 2023 року), а решта 5 – на непідконтрольних йому територіях. На цих проблемних об'єктах знаходиться багато небезпечних речовин, кожна з яких становить певний притаманний їй ризик для довкілля та здоров'я населення. Серед них є аміак, антибіотики, біодизель, хлор, ізопропіловий спирт, гас, масла та розчинники, а також різні нафтопродукти. За отриманими даними, станом на 6 червня у р. Дніпро потрапило 150 тонн машинного мастила внаслідок пошкодження Каховської гідроелектростанції.

Група небезпечних об'єктів знаходиться у межах або у безпосередній близькості від м. Херсон, де загроза здоров'ю жителів посилюється через високу щільність населення. Для оцінки потенційного впливу на здоров'я людей та навколишнє середовище необхідне проведення подальшого аналізу.

Крім того, українська влада [повідомила](#), що внаслідок підриву у р. Дніпро потрапило щонайменше 150 тонн машинного мастила, і є ризик подальшого його витоку у понад 300 тонн.

Водопостачання Запорізької електростанції (ЗАЕС)

Викликає занепокоєння ситуація на ЗАЕС, яка залежить від води з Каховського водосховища, яка використовується для охолодження її реакторів. За даними [Міжнародного агентства з атомної енергії](#) (МАГАТЕ), якщо рівень води опуститься нижче 12,7 м, то воду більше не можна буде перекачувати (станом на 8:00 ранку 6 червня, за їхніми оцінками, він становив близько 16,4 м). Однак, за [приблизними даними](#) МАГАТЕ, станом на 6 червня ситуація не була критичною, оскільки протягом наступних кількох днів поточного рівня води має вистачити для забезпечення водопостачанням ЗАЕС через основні насосні канали, а резервний ставок, відокремлений від Каховського водосховища, може забезпечувати реактори водою протягом декількох місяців.

Евакуація

Станом на 15:00 6 червня Міністерство внутрішніх справ України [повідомило](#), що з Херсонської області було евакуйовано 1 300 осіб. Однак, загалом широкомасштабної евакуації не очікується.

Заступник мера Миколаєва зазначив, що його місто готується прийняти близько тисячі евакуйованих осіб. Однак він очікує, що більшість з них вирішить залишитися в Херсоні, сподіваючись повернутися до своїх домів, як тільки рівень води спаде. За його словами, одним із чинників, які впливають на наміри людей залишитися, є страх розграбування їхнього приватного майна. Три представники Херсонської територіальної громади, а також представники Миколаївської та Одеської територіальних громад підтвердили цю тенденцію переміщення. В Одеському обласному управлінні соціального захисту населення повідомили, що не очікують прибуття більше 300 евакуйованих осіб.

Перші враження від інтерв'ю з ключовими інформаторами на залізничному вокзалі в Миколаєві, схоже, також підтверджують тенденцію, за якої евакуйовані особи планують лише короткострокове переміщення (від 3 до 5 днів). Згідно з фотографіями, [поширеними](#) Міністерством внутрішніх справ України, очевидно, що люди евакуюються, маючи при собі лише тривожні валізки. Лише деякі евакуйовані особи прибули потягом з Херсона. Один евакуаційний потяг [виїхав з Херсона до Миколаєва](#) 6 червня, при цьому польова команда REACH нарахувала в ньому менше 50 осіб. Другий потяг був запланований пізніше того ж дня, але був скасований

через брак осіб, які хотіли евакуюватися. Більшість евакуйованих осіб, які прибули до Миколаєва, складали люди середнього віку, а також серед них були, зокрема, діти. Літніх людей серед евакуйованих осіб було небагато.

Органи соціального захисту підтвердили, що люди з обмеженою мобільністю були евакуйовані до міських лікарень Херсона, що, схоже, є їхнім кінцевим пунктом призначення. Вони також згадали випадки відмови літніх людей від евакуації. Людей, які відмовляються виїжджати з Херсона, розміщують у громадських місцях, таких як дитячі садки та школи.

Схоже, що основні евакуаційні маршрути, визначені державними органами влади, пролягають з постраждалих населених пунктів до Херсона, а потім з Херсона до Миколаєва, Одеси, Кривого Рогу та Кропивницького. Мер Києва [заявив](#), що до столиці планується евакуювати близько 100 дітей. Координація та інформування про евакуацію залишається на регіональному рівні.

Оскільки, за отриманою інформацією, деякі дороги на правому березі річки затоплені, як, наприклад, головна дорога до Тягинки, евакуація людей з постраждалих населених пунктів власними силами може бути ускладнена. У Міністерстві внутрішніх справ України [заявили](#), що для допомоги з евакуацією з Києва було відправлено позашляховики та човни.

Карта 3: Основні дороги з постраждалих громад до Херсона

Зафіксовані потреби

За даними Державної служби України з надзвичайних ситуацій у Херсоні, для продовження евакуації людей з районів, до яких більше немає доступу суходолом, вкрай необхідні плавзасоби, дорослі та дитячі рятувальні жилети. Крім того, повідомляється, що серед першочергових потреб переміщених та непереміщених осіб, які залишаються в Херсоні, є сухі харчові пайки, звичайні продуктові набори, засоби особистої гігієни, літні ковдри, повербанки та ліхтарики. Зважаючи на те, що [деякі райони Херсона залишилися без електрики](#), ймовірно є збільшення гуманітарних потреб і продовження евакуації. За даними Міністерства соціальної політики, через відсутність електроенергії може знадобитися евакуація ще 800 осіб. Червоний Хрест України очікує, що у

найближчі дні буде нагальна потреба у воді та станціях водоочищення. Ключові інформанти в Херсоні надали перевагу допомозі в натуральній формі у короткостроковій перспективі.

У центрах прийому та транзиту, таких як залізничні вокзали Миколаєва та Одеси, польові команди REACH повідомили про значну реакцію на місцевому рівні. Як державні, так і громадські партнери були присутні, щоб підтримати евакуйованих осіб у першу добу. За отриманими даними, у Миколаєві були присутні консультаційні служби Державної служби України з надзвичайних ситуацій, які надавали інформацію евакуйованим особам про наявні послуги. Переважна більшість опитаних евакуйованих осіб повідомила, що після прибуття вони мають можливість розміститися у родичів або друзів, а незначна меншість залишилася у місцях компактного проживання ВПО. Грошова допомога може бути доцільним способом надання допомоги для задоволення основних потреб у місцях прийому та транзиту, які не постраждали від затоплення.